

นางสาวฮาวิแชม :
'ปิศาจในบ้าน' ที่น่าหลงใหลของดิกเกนส์
Miss Havisham :
Dickens's Enchanting 'Devil in the House'

ศนิ ชาทิอุดมเดช*

Sani Chartudomdej

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาหนึ่งในตัวละครหญิงที่น่าทึ่งที่สุดเท่าที่ชาลส์ ดิกเกนส์ เคยสร้างขึ้น ได้แก่ นางสาวฮาวิแชมจากนวนิยายเรื่อง *Great Expectations* โดยมุ่งอภิปรายว่าในการวางโครงสร้างตัวละครดังกล่าวนั้น ดิกเกนส์ได้เปลี่ยนแนวจากการถ่ายทอดตัวละครตามรูปแบบหญิงในอุดมคติของสังคมยุควิกตอเรียที่เขาเคยยึดติด คือ ในฐานะภรรยาหรือมารดาที่สมบูรณ์แบบ เป็นผลให้เกิดตัวละครหญิงที่มีความซับซ้อนและมีบทบาทหลากหลาย ได้นำเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเข้ามาหลอมรวมเข้ากับองค์ประกอบแบบเหนือจริงได้อย่างแนบเนียนและแยบยล ทำให้เกิดตัวละครที่มีความประหลาดแต่ก็สมจริงในคราวเดียวกัน อีกทั้งยังได้ใช้ตัวละครดังกล่าวในการเปิดเวทีใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับความอยุติธรรมในสังคมที่

* อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

กลุ่มสตรีชายขอบต้องเผชิญ อาทิ พวกสาวเทื่อ แม่หม้าย และพวกจิตเภท

คำสำคัญ : นางสาวฮาวิชแอม ชาลส์ ดิกเกนส์ ยุควิกตอเรีย สิทธิการถือครองทรัพย์สินของสตรี หญิงเทื่อ แม่หม้าย ผู้หญิงที่มีอาการป่วยทางจิต

Abstract

This paper focuses on one of the most remarkable female characters Charles Dickens ever created : Miss Havisham of *Great Expectations*. It discusses how in the characterization of Miss Havisham, Dickens breaks away from the customary portrayal of the feminine ideal – the perfect wife and mother – he famously clung onto, which results in a highly complicated female character who assumes multiple contradicting roles. It also examines how the character allows him to craftily fuse real life incidents with surrealistic features, creating a peculiar yet realistic being, and how the character offers new grounds for him to tackle issues concerning social injustices inflicted upon marginalized women such as spinsters, widows, and the mentally ill.

Keywords : Miss Havisham, Charles Dickens, Victorian Age, Women's Property Rights, Spinsters, Widows, Women with Mental Illness

จอร์จ เบอร์นาร์ด ชอว์ กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “เมื่อตอนผมยังหนุ่ม คนพูดกันทั่วไปว่าดิกเกนส์วาดภาพผู้หญิงไม่เป็น” (Shaw 1990 : 42) มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างกว้างขวางในวงการวรรณคดีว่าดิกเกนส์สามารถสร้างตัวละครผู้หญิงได้เพียงเฉพาะในแบบที่มีภาพลักษณ์ตายตัว (stereotype) คือพวกที่เป็นตัวแทนของภรรยาหรือมารดาที่สมบูรณ์แบบของชนชั้นกลาง ดังที่เรียกกันทั่วไปในสมัยนั้นว่าเป็นหญิงที่เป็น “นางฟ้าในบ้าน” (“Angel in the House”) เท่านั้น อย่างไรก็ตามคำกล่าวข้างต้นของชอว์จะถือว่าเป็นจริงก็เฉพาะแต่กับตัวละครจำนวนมากที่ดิกเกนส์สร้างขึ้นมา อาทิ เอสเธอร์ ซัมเมอร์สัน (Esther Summerson) และแอกเนส วิกฟิลด์ (Agnes Wickfield) ในเรื่อง *Bleak House* และคลารา คอปเปอร์ฟิลด์ (Clara Copperfield) ในเรื่อง *David Copperfield* ตัวละครเหล่านี้ทั้งหมดนั้นต่างนำเสนอให้เห็นถึง “การสร้างภาพในอุดมคติของเพศหญิงอันน่าชื่น” (Shaw 1990 : 42) แต่สำหรับตัวละครอย่างนางสาวฮาวิแชม (Miss Havisham) ในนวนิยายเรื่อง *Great Expectations* แล้ว ดูเหมือนว่าคำพูดดังกล่าวของชอว์จะไม่มีน้ำหนักหรือเป็นเท็จไป ทั้งนี้เพราะในการสร้างตัวละครดังกล่าวนั้น ดิกเกนส์ไม่เพียงเปลี่ยนแนวคิดเรื่อง “นางฟ้าในบ้าน” ให้กลับกลายเป็น “ปิศาจในบ้าน” ไปเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงพรสวรรค์ที่เยี่ยมยอดของเขาในการหลอมรวมเอาเหตุการณ์ในชีวิตจริง เข้าไว้กับองค์ประกอบแบบจินตนิมิตและแบบวิปลักษณ์ (fantastic and grotesque features) จนเกิดเป็นผลงานการสร้างสรรค์ตัวละครหญิงที่เหนือชั้นและเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร ด้วยที่มีความซับซ้อนและลุ่มลึกอย่างจะหาตัวละครใดมาเปรียบได้ยาก จึงถือได้ว่านางสาวฮาวิแชมเป็นตัวละครหญิงที่มีพัฒนาการที่ดีและน่าสนใจที่สุดตัวหนึ่งเท่าที่ดิกเกนส์เคยสร้างมา นอกจากนี้ ตัวละครดังกล่าวยังนำเสนอพื้นที่ใหม่ ๆ สำหรับดิกเกนส์ในการที่จะจัดการกับประเด็นสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมที่กลุ่มสตรีชายขอบ อย่างเช่น พวกสาวเทื้อ แม่หม้าย และพวกจิตเภทได้รับ

มีการถกเถียงกันต่าง ๆ นานา ถึงแหล่งที่มาของแรงบันดาลใจที่ดิกเกนส์ใช้ในการสร้างตัวละครอย่างนางสาวฮาวิแชมขึ้นมา เดวิด โฮลบลูค (David Holbrook) กล่าวว่า มีความเป็นไปได้อย่างมากว่าในการวางโครงร่างตัวละครดังกล่าวนั้น ดิกเกนส์ได้ดึงประสบการณ์ที่มีกับผู้หญิงหลายคนที่เขาพบและหลงรักในช่วงชีวิตมาใช้ โฮลบลูคเน้นเฉพาะเจาะจงไปที่ เอลเลน เทอร์นัน (Ellen Ternan) ผู้ซึ่งดิกเกนส์มี “ความสัมพันธ์อันคู่สาวที่โรแมนติกและเป็นความลับด้วย” นักวิจารณ์คนนี้ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ความ

๕๔ คนี ชาติอุคคุมเดช

สัมพันธ์อันขุ่สาวซึ่งเกิดขึ้นในความเข้มงวดของสังคมยุควิกตอเรีย “ต้องปลูกให้เกิดความกังวลและความรู้สึกผิดอย่างมากในตัว [ดิกเกนส์] เป็นแน่” ซึ่งเป็นผลพวงให้พิพ (Pip) มี “ความหมกมุ่นโดยไม่รู้ตัวเกี่ยวกับผู้หญิงและการฆาตกรรม” ผู้หญิงที่มีด่าอย่างนางสาวฮิวแชมและเอสเดลลานั้น เป็นผลพวงของช่วงชีวิตที่ดำมืดของดิกเกนส์ และนางสาวฮิวแชม “ก็อาจมองได้ว่าเป็นตัวแทนของภรรยา [แคเธอริน] ที่ถูกทอดทิ้งของดิกเกนส์เอง” (Holbrook 1993 : 127)

ในอีกแห่งหนึ่ง ฮัมฟรีย์ เฮาส์ (Humphry House) เมินเฉยต่อแนวความคิดแบบจิตวิเคราะห์ที่ไฮลบลูคใช้วิเคราะห์ดิกเกนส์และโต้แย้งว่า ถึงแม้จะมีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายถึงคุณลักษณะแบบเหนือจริง (surrealistic) ของนางสาวฮิวแชม แต่การสร้างตัวละครดังกล่าวก็มีพื้นฐานมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงชีวิตของดิกเกนส์ เฮาส์ตั้งข้อสังเกตว่าช่วงเวลาที่ดีกเกนส์สมมติใช้เป็นฉากหลัง (setting) ของนวนิยายส่วนใหญ่ของเขานั้นมักจะเป็นช่วง “ย้อนหลังไปกว่าวันที่ดิกเกนส์ลงมือเขียนงานนานมาก” และสรุปว่าในช่วงต้นของนวนิยายเรื่อง *Great Expectations* ตอนที่พิพพบกับนางสาวฮิวแชมเป็นครั้งแรกนั้นน่าจะเป็นช่วงเวลาไม่เกินทศวรรษ ๑๘๓๐ ซึ่งก็หมายความว่า “นางสาวฮิวแชมมีชีวิตอยู่” ในช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องความแปลกประหลาดพิลึกพิลั่นอย่างมากมายนั้นถือเป็นส่วนประกอบธรรมดา ๆ ส่วนหนึ่งของฉากในสังคมอังกฤษ” (House 1990 : 55) เขายังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า ตัวละครนางสาวฮิวแชมนั้นแท้จริงแล้วเป็นภาพประติประต่อที่ดีกเกนส์สร้างขึ้นจากการนำเอาส่วนเล็ก ส่วนน้อยของหลาย ๆ เหตุการณ์ในหลาย ๆ ช่วงเวลามาประกอบเข้าด้วยกัน องค์ประกอบเหล่านั้นนั้นส่วนหนึ่งนำมาจากรายงานข่าวที่ตีพิมพ์ใน *The Household Narrative* ซึ่งเป็นนิตยสารที่ดีกเกนส์เป็นบรรณาธิการอยู่ เฮาส์กล่าวว่า ส่วนเล็ก ส่วนน้อย ดังกล่าว คือ

หญิงเก็บตัว [คนหนึ่ง] ถูกไฟคลอกตายในบ้านของตัวเองที่อยู่ใกล้กับสวนสาธารณะไฮด์ พาร์ค / ห้องอาหารเช้าในงานแต่งงาน พร้อมด้วยเค้กและอาหารทั้งหลาย ถูกปิดผนึกเก็บไว้ในโรงแรมเล็ก ๆ แห่งหนึ่งที่มีชื่อว่า ‘เดอริตี้ ดิกส์’ บนถนนบิชอปส์เกต วิทเฮอร์ / ในวันที่ ๒๙ มกราคม ค.ศ. ๑๘๕๐ มีการสอบสวนคดีเกี่ยวกับมาร์ธา โจอาคิม ผู้ซึ่งเสียชีวิตด้วยวัย ๖๒ ในตึกยอร์ค ย่านมารีเลโบน ‘ในปี ค.ศ. ๑๘๒๕ ชายผู้ที่มาติดพัน

ผู้ตาย ผู้ซึ่งมารดาของเธอไม่ยอมรับ ได้ยิงตัวตายในขณะที่นั่งอยู่บนโซฟา กับเธอ ทำให้ร่างของเธอเต็มไปด้วยสมองของเขา จากวินาทีนั้นเป็นต้น มาเธอก็เสียสติ และตั้งแต่มารดาของเธอเสียชีวิตเมื่อสิบแปดปีก่อน เธอก็ใช้ชีวิตอย่างสันโดษ แต่งตัวด้วยชุดสีขาว และไม่เคยมออกไปไหนอีก เพื่อนของเธอมีเพียงสุนัขพันธุ์บูลด็อก ซึ่งเธอลี้ภัยดูราวกับลูก และแมวอีกสองตัว (House 1990 : 55-56)

([An] old recluse was burned to death in her house near Hyde Park; a wedding-breakfast room, with cake and all, had been sealed up in the tavern called 'Dirty Dick's' in Bishopsgate Street Without. On 29th January, 1850, an inquest was held on Martha Joachim, who had died at the age of 62 at York Buildings, Marylebone : 'In 1825 a suitor of the deceased, whom her mother rejected, shot himself while sitting on the sofa with her, and she was covered with his brains. From that instant she lost her reason. Since her mother's death, eighteen years ago, she had led the life of a recluse, dressed in white, and never going out. Her only companions were the bull-dog, which she nursed like a child, and two cats.')

มาร์ติน ไมเซิล (Martin Meisel) ได้ศึกษาความเป็นมาของตัวละครนางสาว ฮาวิแชมและโต้แย้งว่าในการสร้างตัวละครดังกล่าว ดิกเกนส์ได้แรงบันดาลใจมาจากละครสั้นซึ่งไม่ประสบความสำเร็จเรื่องหนึ่งที่ชื่อว่า *Diapologue 'No. 26 and No. 27' or Next Door Neighbours* ที่แสดงโดยชาลส์ แม็ทริวส์ (Charles Mathews) และเฟรด เดอริก เยตส์ (Frederick Yates) ดิกเกนส์ไปดูการแสดงของทั้งสองคนบ่อยครั้ง และถึงแม้ว่าจะมีเพียงส่วนน้อยของต้นฉบับบทละครที่ส่งไปตรวจทานและแก้ไขยังกรมวัง (Lord Chamberlain Office) เหลือรอดมาจนถึงทุกวันนี้ แต่ส่วนดังกล่าวก็ “ชี้ให้เห็นถึงสิ่งอันน่าทึ่งที่ประกอบกันเป็นนางสาวฮาวิแชม” (Meisel 1966 : 279) ฉากในละครเรื่องนี้คือที่ ‘สำนักทะเบียนราชบุรีแห่งกรุงลอนดอน’ (The London Expectation Office) และหนึ่งใน

๕๖ คนี ซาติอุคมาเดซ

ผู้ที่เข้ามาเป็นลูกค้ำของที่นี่ก็คือ

“สุภาพสตรีชุดขาว” สูงวัยท่าทางพิลึก ผู้ซึ่ง “เสียคนรักคนแรกไปเมื่อสี่สิบปีก่อน ในวันที่กำหนดเป็นวันแต่งงานของเธอ และเธอก็ใส่เสื้อผ้าชุดเดิม — หมวก และอื่น ๆ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา—สีขาวบริสุทธิ์ซีด ๆ — เธอทำที่เป็นพุดกับคนรักของเธอ และกล่าว (ในลักษณะซ้ำชั้นระคนน่าสมเพช) ว่าเธอถูกคนเดินตามบนถนน แต่ก็เป็นเพราะเขาชื่นชมรูปร่างของเธอ—เธอไปที่สำนักงานทะเบียนราษฎร ด้วยหวังว่าจะได้ข่าวคราวว่าคนรักแรกของเธอเป็นอย่างไรบ้าง—แล้วก็เดินเข้าไปในสำนักงาน (อ้างถึงใน ไมเชล หน้า ๒๗๙)

(the old eccentric “Lady in White,” who “has lost her first love Forty Years before, on the day which was to be appropriated to her wedding, & she has worn the same clothes—Bonnet & c &c ever since—faded virgin white—She apostrophises her lover, (humourous pathetic style) states that she is followed in the Street, but that it is in admiration of her figure—She goes to the Expectation Office in the hopes of learning what has become of her first Love—goes into office—)

ไมเชลได้ค้นคว้าเพิ่มเติมและพบว่า “สุภาพสตรีชุดขาว” (Lady in White) ในบทละครสั้นดังกล่าวนี้มีเค้าโครงมาจากเรื่องจริงเกี่ยวกับหญิงท่าทางประหลาดคนหนึ่ง ผู้ซึ่งผู้คนที่อาศัยอยู่ในกรุงลอนดอนในช่วงทศวรรษ ๑๘๓๐ ต่างรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ดิกเกนส์เขียนเกี่ยวกับสุภาพสตรีชุดขาวนี้ในบทความเรื่อง *Where We Stopped Growing* โดยบรรยายว่ามักจะมีเห็นเธอเดินเตร่ไปตามถนนเบอร์เนอริส หรือไม่กี่ อ็อกฟอร์ด ทุกคนเรียกเธอว่า “หญิงชุดขาว” (The White Woman) เนื่องจาก “เธอใส่ชุดสีขาวทั้งตัว ได้หมวกสีขาวของเธอ มีผมขาวถักเป็นเปียดูน่าเกลียดน่ากลัวพันอยู่รอบศีรษะและใบหน้า เธอยังถือ (น่าจะเป็น) รมสีขาว เราคิดว่าเธอกำลังใจเลือกรองเท้าบุสีขาวเพื่อมาใส่เป็นรองเท้าสำหรับฤดูหนาวของเธอด้วย” ดิกเกนส์เรียกเธอว่า “นางเฒ่าผู้รอดดี”

(conceited old creature) โดยอธิบายว่าเป็นเช่นนั้นก็เพราะเธอถูกชายควอกเกอร์* (Quaker) คนหนึ่งซึ่งไม่ต้องการจะแต่งงานกับเธอส์ลัดรัก ดิกเกนส์ยังสังเกตว่าเธอมี “ตาเจ้าเล่ห์” (fishy eye) และสรุปว่า “ชายควอกเกอร์คนนั้นคงจะมีความสุขไปแล้วที่พ้นจากหญิงชู้ด ชาวผู้นี้ไปเสียได้” (อ้างถึงใน ไมเชล ๒๘๐)

จากข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าจินตนาการและความเป็นจริง ได้ถูกประสานร้อยเรียงรวมกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างกลมกลืนและแนบเนียนในการสร้างตัวละครนางสาวฮิวแชม อย่างไรก็ตามก็เนื่องมาจากนวนิยายเรื่อง *Great Expectations* เขียนขึ้นในช่วงท้าย ๆ ของชีวิต ดิกเกนส์จึงมีเวลามากพอที่จะคัดสรรวัตถุดิบที่สำคัญและจำเป็นที่จะนำมาสร้างสรรค์ตัวละครนางสาวฮิวแชม ทั้งยังนำมาผสมผสานกับองค์ประกอบแบบวิลักษณะและจินตนิมิตที่เขาถนัดและชื่นชอบ ในฉากแรกที่พิพพบกับนางสาวฮิวแชมนั้น เขารู้สึก “อึดอัด” และ “กลัว ๆ” (บทที่ ๘) ทั้งนี้เพราะภาพของหญิงที่เห็นอยู่ตรงหน้านั้นถึงแม้จะแต่งตัวราวกับเจ้าหญิงในเทพนิยาย แต่เมื่อมองดี ๆ ก็พบว่าน่ากลัวราวกับแม่มด

เธอใส่ชุดที่ตัดเย็บด้วยวัสดุหรูหรา ทั้งชาติิน ลูกไม้ และแพรไหมเป็นสีขาวยังชุด รองเท้าของเธอก็สีขาว เธอติดผ้าคลุมหน้าเจ้าสาวสีขาวผืนยาวไว้บนศีรษะและตกแต่งผมด้วยดอกไม้สำหรับเจ้าสาวด้วย แต่ผมของเธอนั้นกลับเป็นสีขาว เครื่องประดับเพชรพลอยบางส่วนเปล่งประกายวาววับอยู่บนลำคอและมือของเธอ อีกส่วนส่องแสงแวววาวอยู่บนโต๊ะ... ผมเห็นได้ว่าเจ้าสาวในชุดแต่งงานนั้นได้เหี่ยวและเฉาลงเหมือนกับชุดที่

* สมาชิกสมาคม Religious Society of Friends ที่ก่อตั้งขึ้นในประเทศอังกฤษในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ เป็นสมาคมเคร่งศาสนาที่ยึดถือการทรงนำของพระวิญญาณบริสุทธิ์ (the Holy Spirit) มากกว่าพิธีกรรมหรือเหล่านั้นกับวชต่าง ๆ

เธอใส่อยู่และดอกไม้ที่เธอใช้ประดับประดา ในตัวเธอไม่เหลือแล้วซึ่งความสดใสใด ๆ นอกเสียจากความสดใสที่มาจากดวงตาที่ลึกโหลของเธอ ผมมองออกว่าชุดเจ้าสาวชุดนั้นน่าจะเคยถูกสวมใส่โดยหญิงสาวที่มีรูปร่างกลมกลึง แต่บัดนี้ร่างที่มีชุดหลวม ๆ ปกคลุมอยู่นั้นได้แห้งเหี่ยวลงเป็นแค่นั่งและกระดูกเท่านั้น (บทที่ ๘)

(She was dressed in rich materials – satins, and lace, and silks – all of white. Her shoes were white. And she had a long white veil dependent from her hair, and she had bridal flowers in her hair, but her hair was white. Some bright jewels sparkled on her neck and on her hands, and some other jewels lay sparkling on the table.... I saw that the bride within the bridal dress had withered like the dress, and like the flowers, and had no brightness left but the brightness of her sunken eyes. I saw that the dress had been put upon the rounded figure of a young woman, and that the figure upon which it now hung loose, had shrunk to skin and bone.)

เห็นได้ชัดว่าตัวละครนางสาวฮาวิแชมมีคุณลักษณะแบบวิลักษณะอย่างชัดเจน พิศพิศใจกลัวจนอยากจะ “กรีดร้องออกมา” (บทที่ ๘) เมื่อได้เห็นเธอ ชุดเจ้าสาวที่เก่าจนเหลือง ตาลึกโหล ผิวหนังเหี่ยวแห้งและรูปร่างที่เหมือนมีแต่กระดูกทำให้เขานึกถึง “หุ่นขี้ผึ้งของขวัญที่งานแฟร์” และ “โครงกระดูกในซากชุดหรูหราที่ชุดชิ้นมาจากห้องฝังศพใต้ทางเดินของโบสถ์” ที่เขาเคยเห็น (บทที่ ๘) นอกจากนี้ในฉากที่บรรยายถึงการพบกันครั้งแรกของพิพ และนางสาวฮาวิแชมนั้นยังทำให้เกิดความรู้สึกประหลาดใจและอึดอัดใจไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะสภาพของหญิงที่เห็นประกอบกับบรรยากาศที่มีดลล์ต่างบิดเบือนความคาดหวังและวิสัยทัศน์ของพิพซึ่งเป็นผู้บรรยายฉากดังกล่าว ในบทที่แปดของเรื่อง พิว ย้อนอดีตถึงในวันที่เขาถูกผลักเข้าไปสู่อานาจักรที่เหนือจริงแห่งบ้านซาทิส (Satis House) ที่ซึ่งเขาไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างแจ่มแจ้งเหมือนที่เคย ทันทักที่พิพก้าวเข้าไปในบ้านหลังดังกล่าว ความสามารถในการ

มองเห็นของเขาก็ลดน้อยถอยลงอย่างมากเนื่องจากสถานที่ดังกล่าวไม่มีแสงพอ โดยเฉพาะในห้องของนางสาวฮิวอี้แชนม์ ที่ซึ่ง “แสงของวันได้ถูกเบียดบังจนหมดสิ้น” และ “ควันทึกลอยอ้อยอิ่งอยู่ในห้องดูเหมือนจะเย็นกว่าอากาศที่ปลอดโปร่งเสียอีก — ดูราวกับม่านหมอกเหนือหนองน้ำของเราทีเดียว” แหล่งที่มาแหล่งเดียวของแสงมาจาก “เหล่าเล่มเทียนฤดูหนาวที่ตั้งอยู่บนแท่นสูงเหนือเตาผิง” ซึ่ง “ส่องแสงเพียงริบหรี่ให้แก่ห้อง” (บทที่ ๑๑) และถึงแม้ว่าพิพจะอยู่ใกล้พอที่จะมองเห็นนางสาวฮิวอี้แชนม์ แต่เขาก็อดไม่ได้ที่จะหลบตาหลอน หมอกและควันทึกลับคลานเข้ามาในฉากที่ดูน่ากลัวที่เป็นฉากเปิดตัวนางสาวฮิวอี้แชนม์นี้ นอกจากนี้จะเป็นองค์ประกอบแบบวิลักษณะที่บิดเบือนและบั่นทอนความสามารถในการมองเห็นของพิพแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์แสดงให้เห็นถึงธรรมชาติอันเป็นมายาของความหวังต่าง ๆ ในอนาคตของเขาและการที่เขาจะไม่สามารถดูออกว่านางสาวฮิวอี้แชนม์มิใช่ผู้อุปถัมภ์ที่แท้จริง

นางสาวฮิวอี้แชนม์นั้นเป็นการผสมผสานที่สมบูรณ์แบบของความน่ากลัวและความน่าเศร้า (the ghastly and the tragic) ทั้งนี้เพราะภาพลักษณ์ที่น่าเกลียดน่ากลัวของนางสาวฮิวอี้แชนม์นั้นมีเบื้องหลังมาจากโศกนาฏกรรมในชีวิตของเธอ ซึ่งส่งผลร้ายต่อชีวิตของเอสเตลลาและพิพในที่สุด ไมเคิล ฮอลลิงตัน (Michael Hollington) ซึ่งว่าความน่าสะพรึงกลัวของนางสาวฮิวอี้แชนม์นั้น ก่อให้เกิด “ลักษณะแบบเศร้าระคนสุข” (tragicomic feature) ของนวนิยายเรื่องนี้ ทั้งนี้เนื่องจากถึงแม้ว่าพิพจะรู้สึกกลัวในความประหลาดของนางสาวฮิวอี้แชนม์ แต่เขาก็ยังยอมรับอย่างเต็มใจว่าเธอเป็นผู้อุปถัมภ์เขา (Hollington 1984 : 220) พิพรู้สึกถึงอันตราย แต่ด้วยความสามารถในการมองเห็นที่จำกัด รวมทั้งสิ่งลวงตาทั้งหลาย ทำให้เขาต้องตกไปอยู่ใน “ก้นดักอันน่าเวทนา” (poor labyrinth) (บทที่ ๘) ที่นางสาวฮิวอี้แชนม์สร้างขึ้น

ในด้านของโครงเรื่องนั้น นวนิยายเรื่อง *Great Expectations* นี้ มีโครงเรื่องแบบเทพนิยายอย่างเห็นได้ชัด โดยมีนางสาวฮิวอี้แชนม์เป็นแม่มดผู้น่าเกลียดและใจร้าย มีเอสเตลลาเป็นเจ้าของผู้ถูกกลั่นแกล้งและกักขังอยู่ในปราสาท รอคอยอัศวินอย่างพิพที่จะขี่ม้าขาวเข้ามาช่วย ไมเคิล สเลเตอร์ (Michael Slater) ตั้งข้อสังเกตว่า “นางสาวฮิวอี้แชนม์เป็นตัวละครแบบจินตนิมิต (fantastic creation) สิ่งมีชีวิตที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นมนุษย์” และกล่าวเสริมว่าเธอ “ถูกสาปด้วยเวทมนตร์ชั่วร้าย” ซึ่งมี “อาการป่วยหนัก” ที่เธอเป็นทันทีหลังจากถูกสลัดรักเป็นสัญลักษณ์ แม้ว่าในตอนแรกเธอจะมีความตั้งใจ

ที่ดี แต่เธอก็ทำลายเอสเทลลาแบบที่แม่มดในเทพนิยายทำกัน “นางสาวฮาวิแชมเป็นเหมือนวิญญาณชั่วร้ายที่ร้ายมนตร์เพื่อสาปแช่งเอสเทลลา และโดยผ่านเอสเทลลา เธอก็ได้สาปแช่งพิพด้วย” นางสาวฮาวิแชมขโมยหัวใจของเอสเทลลาไปแล้วใส่น้ำแข็งอันเย็นยะเยือกเข้าไปแทน เธอเลี้ยงให้เอสเทลลากลายเป็นคนที่ไม่มีหัวใจและไร้ความรู้สึก โดยหลอกเอาความรักจากชายที่จริงใจกับเธออย่างพิพแล้วก็ทิ้งเขาไปอย่างไม่แยแสกับดักที่นางสาวฮาวิแชมสร้างขึ้นประกอบกับความหวังลม ๆ แล้ง ๆ ต่าง ๆ ที่พิพมี ทำให้เขามองนางสาวฮาวิแชมผิดไป โดยคิดว่าทั้งเธอและเอสเทลลาต่างก็คาดหวังให้เขาทำลายคำสาปอันชั่วร้าย พื้นฟูปราสาทและปลดปล่อยพวกเธอให้เป็นอิสระ (Slater 1983 : 292)

[นางสาวฮาวิแชม] สงวนไว้ให้เป็นหน้าที่ของผมที่จะพลิกพื้นบ้านที่ทิ้งร้าง
 หลังจากนั้น เปิดรับแสงตะวันเข้าสู่ห้องหับที่มีมืดมิด ไชนาพิกต่าง ๆ ให้เดิน
 ทำให้หัวใจที่เย็นชาทั้งหลายกลับมีไฟขึ้นมา และบัดกวาดหยากไย่พร้อม
 กำจัดสัตว์ที่น่ารังเกียจทั้งหมด - พูดสั้น ๆ ก็คือ ทำวีรกรรมทั้งหมดที่
 อัศวินหนุ่มในนิยายโรมานซ์เขาทำกันแล้วก็แต่งงานกับเจ้าหญิง (บทที่ ๒๙)

([Miss Havisham] reserved it for me to restore the desolate house, admit the sunshine into the dark rooms, set the clocks going and the cold hearts a blazing, tear down the cobwebs, destroy the vermin - in short, do all the shining deeds of the young Knight of romance, and marry the Princess.)

ความน่าหลงใหลของตัวละครนางสาวฮาวิแชมนั้นนอกจากจะเกิดขึ้นจากความสามารถของดิคเกนส์ในการผสมผสานเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากชีวิตจริงเข้ากับองค์ประกอบแบบวิลักษณะและเค้าโครงเรื่องแบบเทพนิยายได้อย่างแนบเนียนทำให้เกิดตัวละครที่แปลกประหลาดแต่สมจริงดังกล่าวแล้ว ยังเกิดขึ้นจากบทบาทที่สำคัญและธรรมชาติที่ซับซ้อนของตัวละครนี้ด้วย นางสาวฮาวิแชมถูกสร้างอย่างดีให้มีความเชื่อมโยงกับตัวละครและเหตุการณ์หลัก ๆ ทั้งหมดในเรื่อง อีกทั้งยังเป็นตัวละครที่มีความลุ่มลึกซับซ้อนคือเป็นทั้งเหยื่อ ทั้งผู้ล่า ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำในเวลาเดียวกัน

นางสาวฮาวีแชมั้นไม่เพียงแต่สวมบทบาทแม่มด ผู้ซึ่งหลุมพรางของเธอล่อลวง เอสเทลลาและพิพให้มีชะตากรรมชีวิตที่เลวร้ายเท่านั้น เธอยังมีภาพลักษณ์เป็นเสมือนแมงมุมที่ชักใยเพื่อคอยจับเหยื่อ ทำให้มันเป็นอัมพาด และทำลายให้สิ้นซากไปในที่สุด คงไม่ผิดนักหากจะกล่าวหาว่าโครงเรื่องของ *Great Expectations* ไม่เพียงแต่ดำเนินไปพร้อม ๆ กับพัฒนาการของพิพเพียงเท่านั้น แต่ยังประสานสอดคล้องไปกับพัฒนาการของตัวละครอย่างนางสาวฮาวีแชมด้วย ฮัมฟรี เฮาส์ ตั้งข้อสังเกตว่า “ความยิ่งใหญ่อันแปลกประหลาดของนางสาวฮาวีแชมนั้นก็คือการที่เธอถูกสร้างให้เข้าไปอยู่ในโครงสร้างหลักของหนังสืออย่างสมจริงเป็นอันมาก โดยเชื่อมโยงทั้งกับคอมเพย์สัน (Compeyson) แม็กวิทช์ (Magwitch) พัพ แจ็กเกอร์ส (Jaggers) และคนในตระกูลพ็อกเก็ต (The Pockets) ด้วยการผสมผสานความเป็นไปได้ต่าง ๆ ที่มาประจวบกัน เข้าไว้ด้วยกันอย่างชาญฉลาด ทำให้เธอมีอำนาจเหนือโครงเรื่องจนดูราวกับว่าเธอเป็นโชคชะตาที่น่าเชื่อถือ” (House 1990 : 56) นางสาวฮาวีแชมคบหากับคอมเพย์สันผู้ซึ่งเป็นศัตรูของแม็กวิทช์ ซึ่งแม็กวิทช์นี้ก็เป็นคนจ้างแจ็กเกอร์สให้มาคอยดูแลพิพผู้ซึ่งเป็นเพื่อนกับหนึ่งในคนตระกูลพ็อกเก็ต ไม่ว่าผู้อ่านจะมองจากมุมใดของเรื่อง ก็ จะเห็นความเชื่อมโยงถึงตัวละครนางสาวฮาวีแชมเสมอ และเนื่องจากตัวละครตัวสำคัญ ๆ ในเรื่องนั้นโดยเนื้อแท้แล้วต่างก็มีความเกี่ยวข้องกับเธอทั้งสิ้น ทำให้เธอสามารถหาช่องทางที่จะทำร้ายและทรมาณพิพได้โดยไม่ยากเย็นนัก แม้กระนั้น ความอาฆาตมาดร้ายที่เธอมีต่อพิพก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่มีอาจมองข้ามได้ในกระบวนการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ของพิพ

บทบาทสำคัญที่นางสาวฮาวีแชมมีในเรื่องทำให้ดิคเกนส์สามารถถ่ายทอดตัวละครดังกล่าวออกมาในแบบที่เขาไม่เคยทำมาก่อนกับตัวละครหญิงตัวใด ดิคเกนส์ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่สามารถสร้างตัวละครหญิงที่มีความซับซ้อนได้เนื่องจากเขายึดติดแต่กับภาพลักษณ์แบบตายตัวของหญิงสมัยวิกตอเรีย ผู้ซึ่งเป็นนางฟ้าในบ้านที่เรียบร้อยราวกับผ้าที่ถูกพับเก็บไว้ เจกเซน เอสเธอร์ ซัมเมอร์สัน คลารา คอปเปอร์ฟีลด์ และแอกเนส วิกฟีลด์ ถึงแม้ว่านางสาวฮาวีแชมจะมีคุณลักษณะแบบเหนือจริง แต่เธอก็เป็นตัวละครที่มีความซับซ้อนและมีพัฒนาการที่รอบด้าน ด้วยความเชี่ยวชาญ ดิคเกนส์ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นตัวละครนี้ได้จากหลายแง่มุมที่แตกต่างกันไป คือ นางสาวฮาวีแชมในฐานะที่เป็นเหยื่อและผู้ล่า ในฐานะคนรักหรือคนที่จงเกลียดจางซัง ในฐานะแม่พระหรือปีศาจ เป็นต้น ผู้อ่านจึงมักลังเลใจที่จะตีตราลงไ้ว่าเธอเป็นตัวละครร้าย

เนื่องจากบางแง่มุมในชีวิตของเธอ นั้นชวนให้ผู้อ่านเกิดความเห็นใจ

การที่นางสาวฮิวแชมจงใจหลอกใช้เอสเทลลาในการทำร้ายพิพให้ต้องทุกข์ทรมานเพื่อแก้แค้นมนุษย์เพศชายทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายอย่างไม่ต้องสงสัย เธอเลี้ยงให้เอสเทลลากลายเป็นเสมือนมนุษย์ไปโดยพรากเอาความสามารถที่จะรักไปจากเธอ ทั้งยังวางแผนให้พิพได้มาพบเอสเทลลาอย่างมีวาระซ่อนเร้น นางสาวฮิวแชมจงใจที่จะดึงให้พิพหันมาสนใจความสวยของเอสเทลลาโดยชี้ให้เขามองเธอในขณะที่พยายามที่จะทาบทาม “เครื่องประดับของเธอลงบนหน้าอกและผมของเอสเทลลา” (บทที่ ๑๑) เธอสั่งให้พิพรักเอสเทลลาไม่ว่าจะต้องแลกด้วยอะไรก็ตาม “จงรักเธอ รักเธอ รักเธอ! หากเธอชอบเจ้า จงรักเธอ หากเธอทำให้เจ้าเจ็บปวด จงรักเธอ แม้เธอจะฉีกหัวใจของเจ้าออกเป็นชิ้น ๆ - และเมื่อความรักเติบโตขึ้นและรุนแรงขึ้น มันจะบาดลึกขึ้น - ก็จงรักเธอ รักเธอ รักเธอ!” (บทที่ ๒๙) เธอยังสอนพิพอีกว่า “ความรักที่แท้จริง” นั้น ควรเป็นอย่างไร “ฉันจะบอกให้ว่าความรักที่แท้จริงนั้นคืออะไร มันคือการเสียสละแบบมีเดบอดการยอมให้ตัวเองเสียเกียรติแบบไม่ได้แย่ง การยอมสยบอย่างราบคาบ คือความเชื่อใจและศรัทธาที่ซัดกับตัวเองหรือกับคนทั้งโลก คือการมอบหัวใจและดวงวิญญาณทั้งหมดให้แก่ผู้ที่ทำให้เราเจ็บปวด (บทที่ ๒๙) และพิพก็รักเอสเทลลาด้วย “การเสียสละแบบมีเดบอด” อย่างที่นางสาวฮิวแชมร้องขอจริง ๆ เขาสารภาพว่า “ผมรักเธอโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล คำสัญญา ความสงบสุข ความหวัง ความสุข ความบันเทิงใจทั้งหมัดทั้งมวลที่อาจเกิดขึ้น” (บทที่ ๒๙) และตลอดทั้งเรื่อง เอสเทลลาก็ได้ “ฉีกหัวใจของพิพออกเป็นเสี่ยง ๆ” จริง ๆ เหตุการณ์อันน่าเศร้าดังกล่าวย้ำเตือนให้ผู้อ่านคิดถึงฉากในตอนต้นของเรื่องที่เป็นกลาง บอกเหตุถึงหัวใจที่แตกสลายของพิพ ในตอนที่พิพรำพันอย่างไร้เดียงสาเกี่ยวกับความสามารถของดวงดาว ในการทำให้เกิดความมีเดบอดและเผาทำลาย โดยไม่รู้ว่่าสิ่งเหล่านี้จะเกิดกับเขาในอนาคต

ใครคนหนึ่งอาจต้องสิ้นใจลงในคืนนี้ เพราะออกมานอนอยู่กลางทุ่งหญ้า
ที่เปียกแฉะ ผมคิด แล้วผมก็แหงนมองดูดาวและคิดไปว่าจะเลวร้าย
แค่ไหนหากคนคนหนึ่งหันหน้าขึ้นมองดาวในขณะที่เขากำลังจะสิ้นลม
เพราะความหนาวเหน็บ แต่กลับไม่มองไม่เห็นถึงความช่วยเหลือหรือ
ความอาทรใด ๆ จากหมู่ดวงดาวที่ส่องประกายทั้งหลายเหล่านั้นเลย
(บทที่ ๗)

(A man would die to-night of lying out on the marshes, I thought.
And then I looked at the stars, and considered how awful it would be
for a man to turn his face up to them as he froze to death, and see
no help or pity in all the glittering multitude.)

อำนาจการทำลายล้าง ความเย็นชา ความสามารถในการทำให้หน้ามืดตามัวของดวงดาว
นี้เองเป็นคุณสมบัติที่นางสาวฮาวีแชมบ่มเพาะให้เกิดขึ้นในตัวเอสเทลลาผู้ซึ่งทำให้พิพ
เกือบต้องสิ้นใจตายไปจริง ๆ

ถึงแม้ผู้อ่านจะเห็นได้ชัดว่านางสาวฮาวีแชมบ่มเป็นนักล่าผู้ชั่วร้าย ผู้ซึ่งทำร้าย
และทรมาณพิพในฐานะตัวแทนมนุษย์เพศชายทั้งหลายอย่างโหดเหี้ยม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้
ว่ามีเหตุผลซ่อนอยู่เบื้องหลังการกระทำที่เต็มไปด้วยความเคียดแค้นของเธอ ตัวของ
นางสาวฮาวีแชมบ่มเองนั้นก็ถือได้ว่าเป็น “เหยื่อ” เช่นกัน แท้จริงแล้วเธอเป็นผู้หญิงที่
โดดเดี่ยว มารดาของเธอเสียชีวิตในขณะที่เธอยังเป็นทารกอยู่ บิดาก็มีภรรยาใหม่หลายคน
และไม่มีเวลาให้เธอเพียงพอ เขาจึงใช้เงินเลี้ยงเธอจนทำให้เสียคน น้องชายต่างมารดาก็
อิจฉาเธอ คู่หมั้นก็ทิ้งเธอไปในวันแต่งงาน ญาติทั้งหลายแกล้งสนใจเพียงแค่งานของเธอ
เธอมีสิทธิเต็มที่ที่จะโกรธแค้นคอมเพ็คสัน ทั้งนี้เพราะการที่เขาไม่ยอมมาปรากฏตัวใน
งานแต่งงานได้ทำให้เธอต้องกลายสภาพจากสุภาพสตรีที่น่าเคารพนับถือเป็นเป้าการ
ติฉินนินทาของคนในสังคม เธอมีความตั้งใจที่ดีในการรับเอสเทลลามาล้างใจ แต่ความ
เกลียดชังก็ได้ครอบงำจนทำให้เธอพ่ายแพ้ต่อด้านที่ชั่วร้ายของตัวเอง ถึงแม้ว่าเธอจะ
ทำผิดไว้มากมายต่อเอสเทลลาและพิพ แต่เธอก็รู้สึกสำนึกผิดในตอนท้ายของเรื่องแม้จะ
สายเกินไปก็ตาม เมื่อพิพกลับไปหานางสาวฮาวีแชมอีกครั้งเพื่อสืบหาความจริงเกี่ยวกับ

มารดาของเอสเทลลา เธอปฏิบัติต่อเขาอย่างอ่อนโยนและด้วย “ความรัก” (บทที่ ๘) เธอก็มองแทบเท้าของเขาและขอให้เขายกโทษให้แก่เธอ พร้อมกับหลั่งน้ำตาให้พิพเห็นเป็นครั้งแรก นาดาลี แม็กไนท์ (Natalie McKnight) วิเคราะห์ว่าการที่เธอเสียชีวิตโดยถูกไฟคอร์กนั้น เป็นการจงใจลงโทษตัวเอง (McKnight 1993 : 53) นอกจากนี้การตายด้วยไฟยังชี้ให้เห็นว่านางสาวฮิวแฮมได้รับการชำระบาปที่ทำลงไปตามแนวความเชื่อแบบคริสต์ศาสนา

นอกจากความซับซ้อนของสถานการณ์ชีวิตซึ่งทำให้เธอแตกต่างจากตัวละครหญิงอื่น ๆ ที่เป็นแบบฉบับของดิกเกนส์แล้ว นางสาวฮิวแฮมยังต่อต้าน ทำทนาย และทำลายภาพตัวละครหญิงยุควิกตอเรียที่อ่อนแอและว่าง่ายตามแบบประเพณีนิยมที่ดิกเกนส์มักจะยึดติดอยู่ นับเป็นการสร้างตัวละครหญิงพันธุ์ใหม่ที่มีความลึกซึ้ง และมีพัฒนาการรอบด้านอย่างแท้จริงให้เกิดขึ้นในอาชีพการเขียนของดิกเกนส์ ตรงกันข้ามกับคลารา คอปเปอร์ฟีลด์ ผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่อของอำนาจชายที่เป็นใหญ่ในบ้านตั้งแต่เกิดจนตาย นางสาวฮิวแฮมตอบได้อย่างไม่ประหวั่นพรั่นพรึงด้วยความเคียดแค้น เธอใช้อำนาจเงินและสถานะทางสังคมเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนตัวเองจากเหยื่อให้กลายเป็นผู้ล่า นางสาวฮิวแฮมได้ถูกนำไปเปรียบเทียบกับเบ็ตซี หรือตูด (Betsey Trotwood) เนื่องจากผู้หญิงทั้งสองคนต่างต้องเผชิญกับเคราะห์กรรมที่เกิดขึ้นจากชายคนรักที่ทำร้ายและหักหลังเธอ ครั้งหนึ่งเบ็ตซี หรือตูดเคยตัดพ้อสามีของเธอว่า “คุณพรากส่วนที่ดีออกไปจากทุก ๆ อย่างที่ฉันเคยมี...ปิดกั้นหัวใจฉันจากคนทั้งโลกมานานแสนนาน... ปฏิบัติต่อฉันอย่างเลวร้าย อย่างไม่สำนึกในบุญคุณ และอย่างทารุณ” (เดวิด คอปเปอร์ฟีลด์ บทที่ ๔๒) แม้ตัวละครหญิงทั้งสองตัวนี้จะเผชิญกับความเจ็บปวดแบบเดียวกัน แต่อาจกล่าวได้ว่านางสาวฮิวแฮมนั้นเป็น เบ็ตซี หรือตูดในฉบับที่เข้มแข็งเกรี้ยวกราด ทั้งนี้เพราะแม้เบ็ตซี หรือตูดจะพยายามตอบโต้ แต่เธอก็อ่อนแอเกินกว่าที่จะยืนหยัดต่อสู้กับสามีผู้ทำร้ายเธอ ทั้ง ๆ ที่เธอก็มีสถานะทางการเงินที่มั่นคง การที่เธอไม่สามารถจะปกป้องตัวเองจากสามีทำให้เขาเอาเปรียบเธออยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งทำให้ต้องตกอยู่ในสภาวะล้มละลายซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเดวิด หลานชายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กล่าวได้ว่านางสาวฮิวแฮมนั้นมีความทัดเทียมกับตัวละครชายตัวอื่น ๆ ในเรื่อง โดยเฉพาะแม็กวิทซ์ ไมเคิล ฮอลลิงตันตั้งข้อสังเกตถึงความคล้ายคลึงและบทบาทที่

เท่าเทียมกันของตัวละครทั้งสองโดยกล่าวว่า “ทั้งคู่ได้พยายามที่จะสร้าง ‘สุภาพบุรุษ’ หรือ ‘สุภาพสตรี’ ขึ้นมา ยังให้เกิดผลหายนะที่ร้ายแรงพอ ๆ กัน เพื่อเป็นการแก้แค้นต่อความอยุติธรรมที่พวกเขาได้รับ และทั้งคู่ก็ [มองว่า] ผลผลิตที่เกิดขึ้นนั้นเป็นสมบัติของพวกเขา” (Hollington 1994 : 217) ทั้งแม็กวิทซ์และนางสาวฮิวแชมต่างมีเป้าหมายที่จะสร้างให้พิพและเอสเทลลา กลายสภาพจากเด็กบ้านนอกธรรมดา ๆ เป็นสุภาพบุรุษและสุภาพสตรีขึ้นมา แต่พิพก็กลับกลายเป็นคนที่หยิ่งยโสและลึกลับกำพืดของตน ในขณะที่เอสเทลลาทำให้ผู้ชายต้องเจ็บปวดเพราะเธอมากมายด้วยที่เธอไม่มี ‘หัวใจ’ แต่ทั้งแม็กวิทซ์และนางสาวฮิวแชมก็รู้สึกภูมิใจในผลงานที่ตนสร้างขึ้นมา แม้จะมีการเปรียบเทียบดังที่กล่าวมา แต่ก็เห็นได้ชัดว่านางสาวฮิวแชมนั้นมีความสามารถเหนือชั้นกว่าแม็กวิทซ์มากหากพิจารณาจากอิทธิพลที่เธอมีต่อพิพ เธอต่างจากแม็กวิทซ์ตรงที่เธอไม่จำเป็นต้องลงทุนด้วยเงินสักแดงในการขัดเกลาพิพให้กลายเป็นสุภาพบุรุษ แต่เธอก็สามารถทำให้พิพเชื่ออย่างไม่คลางแคลงใจใด ๆ ว่าเธอเป็นกลไกที่อยู่เบื้องหลังความฝันของพิพที่อยากกลายเป็นสุภาพบุรุษ พิพเชื่ออย่างหมดใจว่าเธอต้องการให้เขามีสถานะทางสังคมที่สูงขึ้นเพื่อที่วันหนึ่งเขาจะได้มีค่าคู่ควรกับเอสเทลลา นางสาวฮิวแชมเป็นผู้หญิงที่มีความสามารถอย่างแท้จริง แต่น่าเสียดายที่พรสวรรค์และพลังของเธอนั้นกลับถูกนำไปใช้ในทางทำลายมากกว่าในทางสร้างสรรค์

ตัวละครนางสาวฮิวแชมนั้นไม่เพียงแต่จะเปิดโอกาสให้ดิ๊กเกนส์พัฒนาตัวละครผู้หญิงที่มีความลึกซึ้งรอบด้านในแบบที่เขาไม่เคยทำมาก่อน แต่ยังเปิดเวทีใหม่ ๆ ให้แก่เขาในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมอังกฤษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับสตรีที่มีปัญหาทางจิตและเรื่องสิทธิในการถือครองทรัพย์สินของสตรี ยุควิกตอเรียนนั้นถือว่าเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญของทัศนคติแบบเก่าและแบบใหม่ที่คนในสังคมมีต่อผู้ปวยที่มีปัญหาทางจิต ในช่วงก่อนปีคริสต์ศักราช ๑๘๕๐ นั้น ด้วยเพราะอิทธิพลของคัมภีร์ไบเบิล ผู้คนเชื่อกันอย่างแพร่หลายว่าความวิกลจริตนั้นเป็นผลมาจากการขาดศีลธรรม ดังนั้นผู้วิกลจริตจึงถูกมองว่าเป็นคนที่ชั่วร้ายเลวทราม คนทั่วไปจึงมักปฏิบัติต่อพวกเขาเยี่ยงสัตว์ บ่อยครั้งที่พวกเขาถูกกักขังในกรงโดยได้รับอาหารและน้ำแต่เพียงจำกัดเท่านั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับหญิงวิกลจริตนั้น คนยุควิกตอเรียยังรับเอาความเชื่อเรื่อง “มดลูกเคลื่อนที่” (wandering womb) จากกรีกโบราณมา คนในสมัยดังกล่าวเชื่อกันทั่วไปว่าความวิกลจริตและโรคฮิสทีเรีย (hysteria) ที่เกิดกับผู้หญิงนั้นมีสาเหตุมาจากการ

ที่มดลูกเคลื่อนตัวไปตามส่วนต่าง ๆ ในร่างกายของผู้หญิง “โดยทำหน้าที่เหมือนฟองน้ำ ขนาดใหญ่ที่ดูดเอาพลังชีวิต หรือสติปัญญาไปจากหญิงที่อ่อนแอ” (Ussher 1991 : 74) ในบทสนทนาเรื่อง *Timaeus* ของเพลโตนั้น เขากล่าวว่ามดลูกจะ “เคลื่อนไปทั่วร่างของผู้หญิง โดยจะรัดคอผู้ป่วยจนเสียชีวิตเมื่อมันเคลื่อนไปยังส่วนหน้าอก และยังทำให้เกิดโรคต่าง ๆ” และคำว่า ‘ฮิสทีเรีย’ นี้เองก็มีรากศัพท์มาจากคำว่า ‘มดลูก’ (uterus) ในภาษากรีก (King 1993 : 25) ดังนั้นในช่วงก่อนกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นั้น คนยุควิกตอเรียจึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่า โครงสร้างทางกายภาพของผู้หญิงนั้นเองที่ทำให้พวกเธอมีโอกาสที่จะเป็นโรคจิตประสาทได้มากกว่าผู้ชาย ทำให้สถิติคนไข้ที่เข้ารับการรักษาทางจิตเวชในโรงพยาบาลในประเทศอังกฤษนั้นเป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ และผู้หญิงยังเข้ารับการรักษาอาการป่วยทางจิตจากแพทย์ทั่วไปและจากหน่วยงานชุมชนมากกว่าผู้ชายอีกด้วย นอกจากนี้จำนวนคนไข้ที่มาโรงพยาบาลเพื่อรักษาโรคซึมเศร้าและความวิตกกังวลนั้นเป็นผู้หญิงมากกว่าชายถึงสองเท่าทีเดียว (อ้างถึงในฮาร์เมอร์ และรอยส์ตัน - ลี ๒)

อย่างไรก็ตาม ในกึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นั้น ทศคติของคนทั่วไปที่มีต่อผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ผู้คนเริ่มจะเชื่อกันว่าสาเหตุของความวิกลจริตนั้นมีได้มาจากความชั่วร้ายหรือจากมดลูกที่อยู่ผิดที่ผิดทาง แต่เกิดจากบาดแผลทางอารมณ์ที่ฝังลึกหรือความผิดปกติทางสมอง สิ่งนี้นำไปสู่การปฏิบัติต่อผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตในแบบมีมนุษยธรรมมากขึ้น การใช้วิธีการรักษาในแบบที่เป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น และสถานบำบัดอาการทางจิตที่มีมาตรฐานมากขึ้น นาดาตี แม็คไนท์ และแอนดรูว์ สกัล (Andrew Scull) กล่าวว่า ในฐานะนักปฏิรูปสังคมคนนั้น ดิกเกนส์แสดงให้เห็นว่าเขาเองมีความสนใจและเห็นอกเห็นใจผู้ป่วยโรคจิตอย่างแท้จริง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดก็คือการที่เขาได้ไปเยี่ยมสถานรักษาผู้มีอาการทางจิตหลายต่อหลายครั้งเมื่อตอนที่เขาเดินทางไปสหรัฐอเมริกาใน ค.ศ. ๑๘๔๒ ใน *American Notes* ดิกเกนส์ได้วิพากษ์วิจารณ์สถานที่ดูแลผู้ป่วยทางจิตในนิวยอร์กว่ามีสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะและจัดกิจกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย (Schlicke 1999 : 362)

วิธีที่ดิกเกนส์ถ่ายทอดตัวละครนางสาวฮาวิแชมนั้นชี้ให้เห็นว่าเขามองว่าความวิกลจริตนั้นเป็นปรากฏการณ์ทางจิตวิทยามากกว่าการเคลื่อนที่ไปอยู่ผิดที่ผิดทางของมดลูก เขาสร้างตัวละครนางสาวฮาวิแชมให้มีความลึกซึ้งซึ่งทำให้ผู้อ่านสามารถวิเคราะห์

สถานการณ์ชีวิตของเธอได้อย่างเต็มที่ หรือ อาจถึงขั้นเห็นอกเห็นใจเธอเลยก็เป็นได้ ถึงแม้ว่านางสาวฮิวแชมจะไม่สมควรได้รับการยกโทษจากสิ่งเลวร้ายที่เธอทำกับเอสเทลลา และพิพ แต่เธอก็มีสิทธิเต็มที่ที่จะโกรธและเกลียดคอมเพย์สัน การที่เขาไม่ยอมปรากฏตัวในงานแต่งงาน เขาก็ได้ทำให้เธอตกอยู่ในสภาพหม้ายชั้นหมากในวันที่เธอสมควรจะมีความสุขที่สุดในชีวิต ความเจ็บปวดที่รุนแรง และเกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันเช่นนี้มีผลต่อสภาพ

จิตใจของเธออย่างมาก เป็นเรื่องที่เขาใจได้อย่างยิ่งว่าเหตุใดเธอจึงปลื้มตัวเองจากสังคมเหตุใดเธอจึงยังใส่ชุดแต่งงานที่เก๋คร่ำคร่า และเหตุใดเวลาบนนาฬิกาทุกเรือนในบ้านของเธอจึงหยุดอยู่ที่แปดนาฬิกา สี่สิบนาที ความวิปริตผิดแผกอย่างมากเช่นนี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าหญิงผู้รู้สึกลึกลับราวเทาไคที่ถูกทิ้งให้ต้องยืนอยู่คนเดียวบนแท่นพิธีในงานแต่งงานของเธอ แม็คไนท์ และสก็ล กล่าวว่ “โดยผ่านตัวละครนางสาวฮิวแชม ผู้ซึ่งถูกกักขังอยู่ท่ามกลางสิ่งผู้ฟังทั้งหลายที่ย่ำเตือนถึงงานแต่งงานของเธอ ดิกเกนส์ได้วิเคราะห์ถึงผลร้ายของการคลั่งคิดถึงแต่สิ่งเดียว (monomania) ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่มีความพิเศษคนหนึ่ง รวมถึงศึกษาผลของอาการดังกล่าวที่มีต่อกระบวนการเติบโตของพระเอกของเขา ซึ่งก็คือพิพนั่นเอง” (Schlicke, 1999 : 362) บาดแผลที่เกิดขึ้นจากคอมเพย์สันมีผลทำให้เธอหมกมุ่นอยู่เฉพาะกับเหตุโศกนาฏกรรมที่เธอไม่สามารถเติบโตและข้ามผ่านไปได้ ชื่อ “นางสาวฮิวแชม” (Miss Havisham) ที่เธอถูกเรียกขานโดยคนอื่น ๆ ย่ำเตือนซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึงนามสกุลของเธอที่ไม่มีวันจะได้เปลี่ยนและถึงความรักของเธอที่ไม่มีวันได้สมดังหวัง ทุก ๆ ครั้งที่เธอถูกเรียกว่า “นางสาวฮิวแชม” เธอก็จะถูกตอกย้ำให้นึกถึงบาดแผลทางจิตดังกล่าวและถึงสภาพสาวแก่ที่ไม่มีโอกาสได้แต่งงานดังที่เธอเป็นอยู่

เหตุผลดังกล่าวนำไปสู่ความเห็นที่ว่าตัวละครนางสาวฮิวแชมนั้นเปิดโอกาสให้เกิดการอภิปรายในเรื่องความอยุติธรรมทางสังคมที่ผู้หญิงในยุควิกตอเรียต้องเผชิญมากกว่าตัวละครหญิงคนอื่น ๆ ของดิกเกนส์จะทำได้ หนึ่งในประเด็นดังกล่าวก็คือเรื่อง

ของอคติที่มีต่อพวกสาวเทื่อและแม่หม้าย รวมไปถึงสิทธิการถือครองสมบัติของสตรี เป็นที่รู้กันดีว่า คนในสมัยวิกตอเรียนั้นเชื่อว่าเป้าหมายหลักในชีวิตของผู้หญิงก็คือการได้แต่งงานและทำหน้าที่ภรรยาและมารดา ความคิดดังกล่าวทำให้เกิดนัยแฝงตามมาว่า ผู้หญิงที่ไม่สามารถหาสามีได้นั้นเป็นผู้หญิงที่ไร้ค่า และมักทำให้พวกเธอถูกประณามว่าเป็นหญิงที่มีตำหนิหรือไม่มีค่าควรให้ผู้ชายมารัก นำไปสู่มายาคติที่ว่าหญิงที่ไม่ได้แต่งงานทุกคนนั้นหน้าตาอัปลักษณ์และไร้ประโยชน์ ซ้ำร้ายไปกว่านั้น ผู้หญิงที่เลือกที่จะใช้ชีวิตโสดยังถูกคนในสังคมวิกตอเรียนมองว่าเป็นภัยคุกคามสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ เช่นนี้ด้วย ผู้หญิงที่ตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตของตนเองในรูปแบบที่ต่างไปจากบทบาทในอุดมคติของผู้เป็นภรรยาที่คอยปรนนิบัติสามีและมารดาที่คอยอบรมเลี้ยงดูบุตร รวมถึงผู้หญิงที่กล้าแสดงออกถึงอารมณ์ทางเพศนั้นจึงถูกสังคมกล่าวหาว่ามีความผิดปกติทางจิต แพทย์ในสมัยนั้นอ้างว่าการที่ผู้หญิงนั้นไม่ได้ติดต่อกับสามีหรือมีปฏิสัมพันธ์ใด ๆ กับผู้ชายเป็นเวลานานจะเป็นผลให้เกิด “อาการหงุดหงิดงุ่นง่าน โลหิตจาง เหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า และกระวนกระวาย” (Harmer and Royston-Lee 2011 : 1) ผู้หญิงที่ถูกส่งตัวเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลเพราะว่าเป็นเทื่อจะถูกญาติ ๆ บังคับให้แต่งงาน หรืออาจถูกบังคับให้มีปฏิสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชาย และบางรายอาจถึงกับถูกทำร้ายทางเพศหรือข่มขืนภายใต้การดูแลของแพทย์เลยทีเดียว (Ussher 1991 : 81) ทั้งนี้เป็นเพราะว่ามีความเชื่อกันว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายซ้ำ ๆ จะสามารถรักษา ‘อาการผิดปกติ’ ดังกล่าวของผู้หญิงได้

ความเชื่อที่บิดเบือนดังกล่าวทำให้ผู้หญิงที่ตัดสินใจใช้ชีวิตโสดนั้นถูกข่มเหงทางร่างกายและจิตใจ ต้องเสียเกียรติและถูกขับออกจากสังคมในที่สุด ในด้านสถานะทางการเงินนั้นทั้งหญิงโสดและแม่หม้ายทั้งหลายต่างก็ตกอยู่ในสภาพที่ลำบากไม่ต่างกัน ด้วยเพราะไม่มีสามีคอยเลี้ยงดู สาวเทื่อและแม่หม้ายทั้งหลายจึงไม่มีความมั่นคงทางการเงิน พวกเธอจำนวนมากจึงต้องพยายามหางานทำ แต่การที่ผู้หญิงในยุควิกตอเรียนจะประกอบอาชีพได้นั้นเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก ทั้งนี้เป็นเพราะมีปัจจัยหลายอย่างเป็นตัวกำหนดประเด็นหลัก ก็คือ ข้อจำกัดทางด้านเพศ ชนชั้น อายุ การศึกษา รวมถึงโครงสร้างและทัศนคติทางสังคม

ข้อจำกัดประการแรก คือ การที่ตำแหน่งงานที่ให้ค่าตอบแทนที่สมเหตุสมผลเกือบทั้งหมดนั้นเป็นงานที่สงวนไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น อาทิ นักกฎหมาย แพทย์ บาทหลวง

เป็นต้น อย่างไรก็ตาม รายได้โดยเฉลี่ยของชายชนชั้นกลางทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดในช่วงเวลานั้นส่วนใหญ่ไม่สูงพอที่จะมีเหลือเอาไว้เลี้ยงดูภรรยาหม้ายและบุตรให้มีชีวิตที่สุขสบายเมื่อหัวหน้าครอบครัวจากไป ประกอบกับโครงการบำเหน็จบำนาญในสมัยนั้นก็ยังไม่ได้รับการส่งเสริมเท่าที่ควร อีกทั้งการทำประกันชีวิตก็มิได้เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางดังเช่นในปัจจุบัน เป็นผลให้แม่หม้ายที่สามีเสียชีวิตนั้นแทบจะไม่มีความสามารถที่จะเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้เลย

ยิ่งไปกว่านั้น สังคมวิคตอเรียยังเป็นสังคมที่มีเส้นแบ่งที่ชัดเจนมากในเรื่องหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิง ในขณะที่ผู้ชายนั้นออกไปทำงานนอกบ้าน ผู้หญิงก็ถูกคาดหวังให้คอยดูแลจัดการงานบ้าน บทบาทที่ถูกแบ่งแยกอย่างชัดเจนเหล่านี้ทำให้พวกแม่หม้ายตกอยู่ในสภาวะที่ลำบากเมื่อเสียสามีไป เนื่องจากไม่เคยได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะการทำงานนอกบ้าน

ข้อจำกัดข้อถัดมาก็คือทางด้านการศึกษา ผู้หญิงยุควิคตอเรียส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาที่สูงนัก ทั้งนี้เพราะในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาถูกสงวนไว้สำหรับผู้ชายเท่านั้น (มหาวิทยาลัยในสหราชอาณาจักรเพิ่งเริ่มเปิดรับนักศึกษาหญิงในปี ค.ศ. ๑๘๗๖) เป็นเรื่องที่ยากมากหรือเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้หญิงที่ปราศจากปริญญาในระดับอุดมศึกษาจะสามารถประกอบอาชีพที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่ให้ค่าตอบแทนสูง เหล่าแม่หม้ายส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องทำงานที่ใช้แรงงานซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมวิคตอเรียส่วนใหญ่ดูแคลน แต่ประเภทของงานใช้แรงงานที่สังคมยอมรับว่าผู้หญิงสามารถทำได้นั้นก็มีอยู่เพียงไม่กี่สาขาอาชีพเท่านั้น อาทิ อาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานเย็บปักถักร้อย ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำขนม และที่เลี้ยงเด็ก แต่ก็เชื่อว่าตำแหน่งงานเหล่านี้จะเปิดรับหญิงหม้ายทั้งหมด ทั้งนี้เพราะงานส่วนใหญ่เหล่านั้นก็มีข้อจำกัดเรื่องอายุเนื่องจากตลาดงานเช่นนี้ก็มักจะมองหาหญิงสาววัยสิบเจ็ด ถึงยี่สิบ มาทำงานเท่านั้น (Curran 1993 : 230)

ในเรื่องโครงสร้างและทัศนคติทางสังคม หญิงหม้ายที่มาจากชนชั้นกลางนั้นนับว่าได้รับความกดดันเป็นอันมากในการที่จะต้องออกไปหางานทำเพื่อเลี้ยงชีวิตของตนเองและบุตร ทั้งนี้เพราะนอกจากจะติดอยู่กับการอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนโดยไม่ค่อยได้ออกไปไหนแล้ว ธรรมเนียมปฏิบัติที่กำหนดให้ภรรยาที่สามีเสียชีวิตนั้นต้องไว้ทุกข์เป็นเวลา ๑๒-๑๘ เดือน โดยมีให้ร่วมงานรื่นเริงใด ๆ ทำให้โอกาสในการหางานยาก

มากขึ้นไปอีก ยิ่งไปกว่านั้นค่านิยมในสังคมวิกตอเรียยังถือว่าการทำงานหาเลี้ยงชีพนั้นทำให้เสียสภาพความเป็น “สุภาพสตรี” ไป แม่หม้ายที่สามีเสียชีวิตหลายคนจึงเลือกที่จะพยายามรักษาสภาพลักษณะของการมีชีวิตที่สุขสบายโดยไม่ต้องทำงานไว้ด้วยการแต่งงานใหม่

แม่หม้ายที่ถูกสามีหย่าขาดนั้นนับว่าตกอยู่ในสถานะภาพที่เลวร้ายที่สุด ด้วยเหตุที่ว่าการทำงานร้างนั้นเป็นเรื่องที่หาได้ยากมากในสังคมวิกตอเรียและจะเกิดขึ้นได้เพียงเพราะสาเหตุเดียวเท่านั้น คือการที่ผู้หญิงไม่มีชีวิต ทำให้แม่หม้ายที่ถูกสามีหย่าขาดทั้งหลายต้องเผชิญกับความอับยศอดสู ซึ่งทำให้พวกเธอต้องปลีกตัวออกจากสังคมโดยถาวร การจะประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองจึงแทบจะเป็นไปไม่ได้ การที่นางสาวฮิวแชมถูกทิ้งให้เป็นแม่สายบัวในวันแต่งงานของเธอทำให้เธอกลายเป็นทั้งสาวขึ้นคานและแม่หม้ายในคราวเดียวกัน ถึงแม้ว่าในทางกฎหมายนั้นเธอยังยังไม่ได้เป็นภรรยาของคอมเพย์สันแต่เธอก็ต้องถูกสังคมประณามเช่นเดียวกับที่แม่หม้ายสามีหย่าขาดถูกกระทำ ทั้งนี้เป็นเพราะฉากในบ้านซาทิสัน แสดงให้เห็นว่าได้มีการตระเตรียมทั้งอาหารและเค้กไว้เรียบร้อยแล้วสำหรับพิธีแต่งงานของเธอ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าได้มีการแจกบัตรเชิญให้แขกหรือเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การที่ชาวเมืองงานแต่งงานของเธอได้แพร่สะพัดออกไปแล้วทำให้เธอได้รับความอับอายขายหน้าไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการถูกสามีหย่าร้าง ซึ่งความอับยศอดสูที่เธอต้องเผชิญนั้นน่าจะเป็นสาเหตุหลักในการที่เธอตัดสินใจปลีกตัวออกจากสังคม ซึ่งเป็นชีวิตแบบที่สาวเทื้อและแม่หม้ายยุควิกตอเรียจำใจต้องเผชิญ

อย่างไรก็ตาม นางสาวฮิวแชมนั้นอยู่ในสถานะที่โชคดีกว่าสาวแก่แม่หม้ายทั่วไปในแง่ที่ว่าเธอได้มรดกจำนวนมากจากบิดาของเธอผู้ซึ่งเป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เธอเป็นหนึ่งในตัวละครหญิงไม่กี่ตัวของดิคเกนส์ที่สถานการณ์ทางการเงินทำให้เธอมีอิสระไม่ต้องขึ้นกับใคร อย่างไรก็ตาม การที่เธอใช้ทรัพย์สินสมบัติที่ได้มาจากบิดาของเธอแบบผิด ๆ ก็ทำให้เธอประสบกับหายนะในที่สุด

ถึงแม้ว่าการที่ดิคเกนส์สร้างตัวละครอย่างนางสาวฮิวแชมขึ้นมาจะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงอคติที่สตรีชายขอบอย่างสาวเทื้อและแม่หม้ายในสมัยวิกตอเรียต้องเผชิญ แต่การที่นางสาวฮิวแชมไม่สามารถใช้ทรัพย์สินสมบัติที่เธอมีในทางสร้างสรรค์นั้นบอกเป็นนัยให้เห็นถึงทัศนคติที่คลุมเครือของดิคเกนส์ที่มีต่อเพศหญิง แน่หนอนว่าใน

ฐานะนักวิจารณ์และนักปฏิรูปทางสังคมที่มีบทบาทอย่างมาก ดิกเกนส์ทราบถึงความอยู่ดีธรรมที่หญิงยุควิกตอเรียต้องเผชิญ ความไม่มั่นคงทางการเงินเป็นหนึ่งในปัญหาที่ท้าทายเหล่าผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในประเทศอังกฤษในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ มากที่สุด ในทางกฎหมายแล้ว ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะถูกถือว่าเป็นสมบัติของสามี และทรัพย์สินสมบัติทุกชิ้นที่ภรรยาครอบครองทั้งก่อนและหลังการแต่งงาน ไม่ว่าจะ เป็นมรดก ทรัพย์สินสินสินทรัพย์ รายได้ส่วนบุคคล ของที่ได้รับโดยเสนาหา เงินรายปี และค่าตอบแทนในการทำงาน หรือแม้แต่บุตรก็ต้องตกเป็นของสามี (Basch 1974 : 17, 20) ถึงแม้ว่าจะมีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในเรื่องสิทธิการถือครองทรัพย์สินสมบัติของผู้หญิงในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ แต่คนส่วนใหญ่ในสมัยนั้นก็ยังคงมีความเชื่อว่าผู้หญิงไม่สามารถดูแลทรัพย์สินของตนเองได้ การที่นางสาวฮาวีแชนม์ใช้ความอิสระและอำนาจที่เกิดจากเงินทองของเธอแบบผิด ๆ นั้น มีนัยแฝงว่าดิกเกนส์ก็ยอมรับความคิดเห็นของคนทั่วไปว่าผู้หญิงนั้นไม่มีความสามารถที่จะจัดการกับสมบัติพื้นฐานของตนเองได้

นางสาวฮาวีแชนม์นั้นถือว่าเป็นผู้หญิงที่โชคดีในแง่ที่ว่าถึงแม้กฎหมายในสมัยนั้นจะกำหนดว่าทายาทผู้ชายเท่านั้นที่สามารถจะรับมรดกจากบิดามารดาของตนได้ แต่บิดาของเธอก็ทิ้งพินัยกรรมที่ระบุว่าจะได้มรดกก่อนใหญ่กว่าน้องชายต่างมารดาของเธอไว้ แต่เธอก็ไม่สามารถรักษาสมบัติดังกล่าวไว้ได้นาน ตัวละครนายพ็อกเก็ตเล่าว่า เธอไม่ใยดีต่อคำเตือนเรื่องความไม่จริงใจของคอมเพย์สันผู้ซึ่งรวมหัวกันกับน้องชายของเธอเป่าหูให้เธอยอม “ซื้อส่วนแบ่งในโรงต้มเบียร์ที่น้องชายเธอถือครองอยู่กลับคืนมาด้วยเงินจำนวนมหาศาล” (บทที่ ๒๒) นางสาวฮาวีแชนม์ต้องเสียเงินก้อนโตไปในการตัดสินใจครั้งดังกล่าวอีกทั้งไม่สามารถรักษารูทิกโรงต้มเบียร์ที่บิดาทิ้งไว้ให้เป็นสมบัติได้ การที่นางสาวฮาวีแชนม์ไม่สามารถรักษารูทิกโรงต้มเบียร์ไว้ได้นั้นมีนัยสำคัญหลายประการ ประการแรกคือ ความล้มเหลวดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับมรดกประเภทธุรกิจหรือสินทรัพย์ที่ก่อให้เกิดรายได้ที่ตกทอดมาสู่บุตรสาวตามที่พินัยกรรมของบิดาระบุไว้ หรือสุภรรยาเมื่อสามีเสียชีวิตไป ถึงแม้ว่าผู้หญิงเหล่านี้จะได้รับมรดกที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตน แต่ในความเป็นจริงแล้วเธอเหล่านั้นแทบจะไม่มีส่วนใด ๆ ในการบริหารจัดการทรัพย์สินดังกล่าวเลย งานวิจัยระบุว่ นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมา ภรรยาหม้ายในกรุงลอนดอนผู้ที่ได้รับสืบทอดกิจการของสามีนั้นถูกกีดกันมิให้มีส่วนร่วมอย่างจริงจังในระบบเศรษฐกิจ (อ้างถึงใน เคอร์วาน ๒๒๔) ซินเธีย เคอร์วาน

อธิบายว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไปในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ทั้งนี้เป็นเพราะผู้คนจำนวนมากไม่ยอมรับการที่ผู้หญิงจะออกไปทำงานเพื่อหารายได้นอกบ้าน นอกจากนี้เหล่านายธนาคาร นักกฎหมาย และนักธุรกิจทั้งหลาย ต่างไม่เต็มใจที่จะทำธุรกรรมกับเจ้าของกิจการที่เป็นผู้หญิง (Curran 1993 : 224) ซูซาน วาลซ์ (Susan Walsh) ได้นำปรากฏการณ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์สถานการณ์ของนางสาว ฮาวิแชม และแสดงความเห็นว่า การที่นางสาวฮาวิแชมไม่สามารถจะตัดสินใจในเรื่องธุรกิจอย่างชาญฉลาด และไม่สามารถปกป้องธุรกิจของบิดาได้นั้นสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติตามธรรมเนียมนิยมของคนยุควิกตอเรียที่มีต่อสิทธิการถือครองทรัพย์สินของสตรี

นักปฏิรูปเริ่มสนับสนุนให้หญิงที่แต่งงานแล้วได้รับอำนาจในการถือครอง และจำหน่ายทรัพย์สินเทียบเท่าที่ “หญิงโสด” ได้รับ นางสาวฮาวิแชมในฐานะที่เป็น “หญิงโสด” ที่มีฐานะค่อนข้างร่ำรวยนั้นมีอภิสิทธิ์เหล่านี้อยู่แล้ว หากมองจากมุมมองแบบอนุรักษนิยม ดูเหมือนว่า ความผิดต่าง ๆ ที่เธอกระทำในฐานะหญิงโสดนั้น จะสะท้อนว่ามาตรการที่มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มอิสระแก่ผู้หญิงในการเปลี่ยนแปลงหรือปฏิเสธบทบาททางเศรษฐกิจที่มีมาแต่เดิมของตนนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ดี (Walsh 1993 : 74-75)

(Reformers began to advocate that the married woman be granted the power to own and dispose of property as a “feme sole.” Miss Havisham, as a moderately wealthy “feme sole” already enjoys these prerogatives. From a conservative point of view, her errors as a single woman would seem to reflect badly upon measures aimed at giving all women greater freedom to modify or reject their customary economic roles.)

การที่นางสาวฮาวิแชมล้มเหลวในการบริหารจัดการทรัพย์สินนั้นชี้ให้เห็นว่าถึงแม้ดิคเกนส์จะมีความเห็นใจผู้หญิงที่มีชีวิตอยู่ในยุคสมัยเดียวกันกับตนอยู่บ้าง แต่เขาก็ยังมีความเชื่อแบบอนุรักษนิยมว่าพวกผู้หญิงนั้นเหมาะที่จะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนที่สามีเป็นเจ้าของมากกว่า และยังเชื่อว่าพวกเธอนั้นไม่เหมาะที่จะอยู่ในตำแหน่งที่มี

อำนาจ สเตลเลอร์สรุปว่า ถึงแม้ว่าดิกเกนส์ค่อนข้างจะเห็นด้วยว่าควรเปิดโอกาสให้มีการจ้างแรงงานผู้หญิงเพิ่มขึ้น และยังสนับสนุนให้มีการรณรงค์เพื่อต่อต้านความอยุติธรรมทางกฎหมายและสังคมที่ผู้หญิงในสมัยนั้นต้องเผชิญ แต่เขาก็ตระหนักเสมอว่าโดยธรรมชาติแล้วผู้หญิงนั้นเหมาะที่จะอยู่กับบ้านมากกว่า และการที่พวกเธอถูกชักจูงเข้าสู่ชีวิตสาธารณะข้างนอกบ้านนั้นจะทำลายความเป็นผู้หญิงตามธรรมชาติของพวกเธอลงอย่างสิ้นเชิง (Slater 1983 : 136)

ถึงแม้ว่าดิกเกนส์จะมีมุมมองตามประเพณีนิยมในเรื่องบทบาทที่สังคมคาดหวังจากผู้หญิง แต่ในการถ่ายทอดตัวละครนางสาวฮิวแชมั้น เขาได้ทำทนายการนำเสนอผู้หญิงในแบบฉบับตายตัวอย่างที่เขาถนัด โดยการสร้างตัวละครหญิงที่มีความลุ่มลึกอย่างน่าหลงใหล นางสาวฮิวแชมเป็นตัวละครที่เป็นเอกลักษณ์ที่ผสมผสานความจริงและจินตนาการเข้าไว้ด้วยกันอย่างแยบยล เป็นตัวละครที่ความแปลกประหลาดแต่ก็สมจริงในขณะเดียวกัน เธอมีบทบาทที่แตกต่างหลากหลายโดยเป็นทั้งผู้สร้าง ผู้ทำลายเหยื่อ ผู้กระทำ วายร้าย เจ้าทุกข์ แม่พระ และปีศาจในคราวเดียวกัน ทั้งยังเป็นตัวละครที่เปิดโอกาสให้เกิดเวทีการอภิปรายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมที่กลุ่มสตรีชายขอบได้รับ นางสาวฮิวแชมจึงถือเป็นตัวละครที่มีคุณค่าทั้งในด้านวรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์ และสังคม แท้จริงแล้ว การที่ดิกเกนส์สามารถผลจากการนำเสนอผู้หญิงในรูปแบบของ “นางฟ้าในบ้าน” หรือตามแบบฉบับภรรยาในอุดมคติในยุควิกตอเรียที่เขาเคยยึดติดทำให้เขาสามารถที่จะสร้างตัวละครที่มีความซับซ้อนและมีพัฒนาการรอบด้านอย่างนางสาวฮิวแชมขึ้นมา ทำให้กล่าวได้ว่าในอีกมิติหนึ่งตัวละครนางสาวฮิวแชมนี้ก็ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่าเขาก็สามารถ “วาดภาพผู้หญิงได้”

บรรณานุกรม

- Basch, Françoise. **Relative Creatures : Victorian Women in Society and the Novel.** New York : Schocken, 1974.
- Cotterell, Michael. **Critical Essays on Charles Dickens's Great Expectations.** Critical Essays on British Literature. Boston, MA : G.K. Hall, 1990.
- Curran, Cynthia. "Private Women, Public Needs : Middle-Class Widows in Victorian England." *Albion : a Quarterly Journal Concerned with British Studies.* 25.2 (1993).
- Harmer, Victoria, and Maureen Royston-Lee. "The History of Women in Relation to Health and Cancer." **Women's Cancer.** Ed. Alison Keen and Ed. Elaine Lennan. 1st Blackwell Publishing Ltd. Published, 2011.
- Holbrook, David. **Charles Dickens and the Image of Woman.** New York : New York UP, 1993.
- Hollington, Michael. **Dickens and the Grotesque.** London : Croom Helm, 1984.
- House, Humphry. "Writings on Great Expectations and George Bernard Shaw," **Critical Essays on Charles Dickens's Great Expectations.** Critical Essays on British Literature. Boston, MA : G.K. Hall, 1990.
- King, Helen. "Once upon a text : Hysteria from Hippocrates." **Hysteria beyond Freud.** Gilman, Sandor, et al. U of California P, 1993.
- McKnight, Natalie. **Idiots, Madmen, and Other Prisoners in Dickens.** New York : St. Martin's, 1993.
- Meisel, Martin. "Miss Havisham Brought to Book." *Pmla : Publications of the Modern Language Association of America.* 81.3 (1966).
- Schlicke, Paul. **Oxford Reader's Companion to Dickens.** Oxford : Oxford UP, 1999.
- Shaw, George Bernard. "Foreword to Great Expectations," **Critical Essays on Charles Dickens's Great Expectations.** Critical Essays on British Literature.

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๔ (๒๕๕๕) ฉบับที่ ๑ ๗๕

Boston, MA : G.K. Hall, 1990.

Slater, Michael. **Dickens and Women**. Stanford, CA : Stanford U P, 1983.

Ussher, Jane M. **Women's Madness : Misogyny or Mental Illness?**. Amherst, MA : U of Massachusetts P, 1991.

Walsh, Susan. "Bodies of Capital : *Great Expectations* and the Climacteric Economy," **Victorian Studies** 37.1. (1993).

